

LANDSORGANISASJONEN I NORGE

Arkivdata: 02/01782-001 005670/02 Arkivkode: 665.3 Saksbeh.: SR Dato: 28.05.02

TIL: REPRESENTANTSKAPET
FRA: SEKRETARIATET

PENSJONSPOLITIKK

Innstilling:

Vedlagte innstilling fra Sekretariatet godkjennes.

Saksopplysninger:

Vedlagte tre dokumenter fremlegges som bakgrunnsinformasjon.

Det politiske grunnlaget for LOs pensjonspolitikk ble avklart på kongressen i 2001 på bakgrunn av egen utredning om temaet. Dette videreføres nå med sikte på politisk aktivitet rettet mot partienes behandling av pensjonsspørsmål i programmer og stortingssammenheng. Den offentlige oppnevnte pensjonskommisjonen er et element i denne prosessen gjennom en foreløpig innstilling høsten 2002 og en planlagt endelig avlevering i løpet av 2003.

Som et informasjonsgrunnlag for representantskapets vedtak er det utarbeidet tre bakgrunnsnotater.

1. Verdt å redde – Folketrygden 35 år etter
2. Har vi råd? – Om folketrygdens finansiering
3. For vanskelig for markedet. – Kollektive løsninger både mer rettfærdig, billigere og mer effektive.

Forslag til vedtak

LOs PENSJONSPOLITIKK

Representantskapet 3.juni 2002

Ved inngangen til et nytt århundre må Norge avklare hva slags pensjonssystem norske arbeidstakere skal basere sine liv på. Norske arbeidstakere har nå et klart dårligere pensjonssystem enn sine nordiske kolleger. Det universelle system i Folketrygden har gitt fallende dekningsnivå. Sammenliknet med Folketrygdens intensjon gir dagens blanding av ordninger et system som samlet sett både er dyrt og som kan virke hemmende for ulike gruppers inkludering i arbeidslivet. Utenfor offentlig sektor medfører det ofte at skifte av jobb medfører tap av rettigheter.

Den forrige regjering nedsatte en pensjonskommisjon. Bondevik II regjeringen har i sin Sem-erklæring signalisert en dreining av Folketrygden i retning av mer privatisering av rettighetene og en større rolle for markedet i forvaltningen av den enkeltes fremtid som pensjonist. Fagbevegelsens mål må være å videreføre det beste i Folketrygdens opprinnelige ide og fremme et pensjonssystem som kombinerer rettferdighet og effektivitet.

1. LO kongressen er utgangspunktet

På LO-kongressen i 2001 ble følgende grunnlag for arbeidet i inneværende kongressperiode vedtatt:

- 1) Pensjonssystemet i Norge må sikre og gi trygghet for en rimelig pensjon i forhold til lønn (som yrkesaktiv). Alle bør kunne dekkes av ytelser som gir to tredels inntektsdekning i pensjonisttilværelsen. Pensjonssystemet må være forutsigbart og bidra til økonomisk utjevning mellom inntektsgrupper og mellom kjønn.*
- 2) Pensjonssystemet må gi mulighet til pensjon fra et tidspunkt som er tilpasset ulikheter i helsetilstand, yrkeskarriere og arbeidstakernes egne valg. Dette innebærer at det fortsatt må være en viktig plass for avtalefestet pensjon (AFP). Etableringen av AFP var et svar på arbeidslivets utvikling preget av økende frafall lenge før ordinær pensjonsalder. Utviklingen i Norge siden og internasjonalt bekrefter berettigelsen av verdige ordninger for tidligpensjon.*

De viktigste brukerne har vært mennesker med lange og slitsomme yrkeskarrierer og gjennomgående lavere levealder enn gjennomsnittet. Utfordringen framover blir å ta vare på slike ordninger uten at de utvikler seg til en generelt redusert pensjonsalder.

- 3) Pensjonssystemet må sikre den enkeltes mulighet til yrkesdeltakelse fram til 70 år. Både hensynet til velferdsstatens økonomi og den enkeltes ønske om tilknytning til arbeidslivet tilsier skjerpet innsats for å styrke seniorennes posisjon i arbeidsmarkedet. Personalpolitikk med vekt på utvikling og tilpasning av arbeidstid- og funksjoner må vektlegges framfor økonomiske virkemidler som straffer de med redusert arbeidsmulighet.*
- 4) Folketrygden må gjenreises som en pensjonskontrakt å stole på gjennom fondering. Respekten for Folketrygden som en pensjonsavtale mellom folk og myndigheter må gjenreises. For å sikre verdien av de pensjoner Folketrygdens prinsipper skal gi, etableres det en fast reguleringsteknikk for de fremtidige pensjoner som hindrer verditap. For å befeste det finansielle grunnlaget øremerkes egne avsetninger i det som til nå har vært kalt Oljefondet.*
- 5) LO vil støtte opp under utviklingen av former for supplerende kollektive pensjoner i arbeidsmarkedet under arbeidstakernes innflytelse og regulert gjennom tariffavtaler. De etablerte pensjonsordninger forsvares og videreutvikles samtidig som flere grupper blir dekket gjennom avtalene. Det nye lovverk (om foretakspensjon og innskuddspensjon) utnyttes til å gi flere en god ordning. Kollektiv forvaltning skal gi billigere, mer sosiale og mer likestillingsfremmende løsninger. LO vil arbeide for kjønnsnøytral premieberegning. LO og forbund trapper opp sin innsats for gjennom avtaleverk og på annen måte øke arbeidstakerinnflytelse og ordningenes kvaliteter. Arbeidet med å stoppe forsikringsselskapenes angrep på tariffavtalenes selvstendige stilling i forhold til konkurranseretten gis høy prioritet. LOs langsiktige mål er å sikre arbeidstakerinnflytelse på opprettelsen, utformingen og forvaltningen av tjenstepensjonsordninger, foruten økt arbeidstakerinnflytelse på oppspart pensjonskapital. LOs hovedmål er å øke tjenstepensjonsdekningen i privat sektor samtidig som LO vil forsvare dagens avtale- og lovregulerte tjenstepensjonsordninger for ansatte i statlig og kommunal sektor.*
- 6) LO vil arbeide for å sikre innflytelse over oppspart pensjonskapital. Voksende og internasjonaliserte kapitalmarkeder har økt finans- og eierkapitalens makt,*

delvis på bekostning av arbeidstakerne. Ofte er eierskapet knyttet til forvaltning av pensjonsfond der mye av kapitalen må anses direkte eller indirekte arbeidereid. Pensjonskauptalens hovedoppgave er å gi trygghet for verdiene gjennom en sikker og rimelig avkasting. LO ønsker ikke individuell forvaltning. Forvaltning av pensjonskauptal innebærer makt og innflytelse, som lett kan utøves mer eller mindre i strid med fagbevegelsens mål om sosial rettferdighet og miljømessig anstendighet. I mange land utgjør arbeidstakeres pensjonskapital en stor del av eierkapitalen. Også i Norge vil denne kapitalen vokse og fagbevegelsen bør gjennom lov- og avtaleverk, nasjonalt og internasjonalt arbeid styrke sin innflytelse for en forvaltning der en kombinerer en forsvarlig avkastning med vekt på hensynet til miljø og sosiale forhold. Eierkapitalens rolle har en nær sammenheng med utøvelsen av bedriftsdemokratiet. Aksjonærrettighet og ansattes rettighet vil måtte avveies i en politikk for forvaltning av pensjonskapital.

2. Tariffrevisjonen 2002 gir muligheter

Som en første oppfølging av kongressens vedtak ble det ved årets tariffoppgjør reist krav om tjenestepensjon til alle. Avtalene gir mulighet for at flere kan oppnå supplerende ytelser i forhold til det Folketrygden gir. LO vil sammen med forbundene følge opp disse mulighetene.

Tarifforhandlingene viste også at det i framtida vil kreve kamp å sikre de ordninger som til enhver tid er etablert. Særlig skaper omorganiseringer og utsetting av oppgaver fra den enkelte virksomhet usikkerhet for arbeidstakernes pensjonsrettigheter. Arbeidsgiversiden prøver på denne måten å redusere det ansvar de tidligere har påtatt seg. Og i dette arbeidet opplever de langt på vei støtte fra de politiske myndigheter. Bondevik II regjeringen har vist seg som en sterkere venn av marked og konkurranse enn av arbeidstakernes rettigheter.

Uansett det gjennomslag fagbevegelsen vil få, bl.a. på bakgrunn av oppfølging i 2. avtaleår, vil imidlertid Folketrygden være avgjørende for alle. Det gjelder også de med tjenestepensjon i privat sektor fordi disse har denne som hovedpillars. Folketrygden er også et viktig grunnlag for de offentlige ordningene.

3. Men også langsiktig grep må til

Erfaringene med Folketrygden til nå og arbeidsgivernes motstand mot en bredt basert trygghet for arbeidstakerne, tilsier således at fagbevegelsen må basere seg på en todelt strategi. Den gjennomgående ide er å basere seg på bredest mulige løsninger. Forsikring bygger i seg selv på et kollektivt prinsipp for å avlaste individuell risiko. Prinsippet betyr større trygghet og likhet, rimeligere administrasjon og et mer smidig arbeidsmarked enn den markedsorientering høyrekreftene går inn for på pensjonsområdet. Den vil gi større ulikhet, større usikkerhet og unødvendige kostnader til å sikre forvalteres og finansbransjens særinteresser.

Denne ide følges opp ved en styrking av Folketrygden, men også gjennom å utvikle rammebetingelsene for supplerende ordninger i arbeidsmarkedet. Det må lovmessig og administrasjonsmessig utvikles grunnlag for at ordningene blir rimelige å forvalte, kan gi jobbskifte uten tap av rettigheter og sysselsettingsfremmende premiestruktur.

Den nåværende regjering har tatt til orde for å privatisere Folketrygden og å splitte opp de brede pensjonsløsningene i offentlig sektor. I tillegg til usikkerhet og ulikhet som en økt rolle for finansmarkedet vil gi, bidrar det til

- et mer kvinnefiendtlig arbeidsliv ved at kvinners pensjonspremie blir høyere
- et mindre inkluderende arbeidsliv ved at eldre arbeidstakere blir dyrere å ansette.

4. Konklusjon

LO konstaterer med tilfredshet at Arbeiderpartiets utkast til kommunevalgprogram markerer en annen linje. LO vil derfor i samarbeid med andre organisasjoner på arbeidstakersiden påvirke de politiske partier og derigjennom offentlig utvalgsarbeid til følgende prioriteringer i arbeidet med pensjonspolitikken fremover:

1.

Lovfeste en automatisk regulering av Folketrygdens Grunnbeløp i forhold til lønnsveksten som gir trygghet for den fremtidige pensjonsdekning som andel av lønn opptil et øvre tak, som nå.

2.

Fondsbaserte tilleggssystemene utover grunntryggheten i Folketrygdens alderspensjon gjennom Petroleumsfondet og årlige avsetninger fra staten. Fond til styrking av innenlandsk kapitaldannelse og næringsformål utvikles med utgangspunkt i eksisterende institusjoner og virkemiddelapparat.

3.

For den enkelte synliggjøres opptjening av pensjonsrettigheter ved at det hvert år på basis av opptjente pensjenspoeng og standardiserte forutsetninger om lønnsutvikling, levealder m.v. beregnes en fremtidig pensjonskapital og et tilhørende årlig pensjonsbeløp. En kan også få frem endringen i dette som følge av årets opptjening.

4.

Gjøre opp med svikten i pensjonssystemet som er skapt ved etterslepet i G-reguleringen i forhold til lønnsutviklingen og endring av regelverket for opptjening fra 1992

5.

Etablere et lovmessig og administrativt grunnlag for brede supplerende tjenstepensjonsordninger som gir muligheter for

- kjønns- og aldersnøytrale premier
- lave forvaltningskostnader
- jobbskifte uten tap av opptjening

LO vil for egen del jobbe for best mulig pensjonsordning til flest mulig, så lenge Folketrygdens system ikke gir tilfredsstillende dekning.